

## 39 De Heidenen

Wanneer ik er op aandring, om toch in de Schrift nauwkeurig te lezen, wat er staat, dan krijg ik ten antwoord: Ja, dan meen je, dat je het naadje van de kous weet, maar voor mij heeft het veel meer beteekenis, dat ik versta, wat God tot mij spreekt in mijn eigen hart. En een ander zegt: De Bijbel is een buitengewoon boek, maar het komt er ten slotte op aan, wat God zegt in het geweten van Zijn schepselen. Dat klinkt zeer vroom, maar op den keper beschouwd is het beide Heidensch.

De woorden, die in de Hebreeuwsche en de Grieksche Schriftten gebruikt worden voor Heidenen, zouden we eigenlijk beter vertalen door natiën. In de Schrift hebben we de tegenstelling: Joden en Heidenen. De Joden zijn ook een natie, maar ze zijn afgezonderd van de andere door de roeping van Abraham. Heidenen beteekent in de Schrift geen afgodendienaars; het zegt alleen, dat de andere natiën geen Joden zijn. Ze hebben afgoden gediend, maar dat hebben de Israëlieten ook menigmaal gedaan en ze werden daardoor toch geen Heidenen; ze waren dan ontrouwe Israëlieten.

In 1 Kor. 10:32 voegt Paulus aan de twee groepen van verschillende grootte nog een derde groep toe: "Weest zonder aanstoot te geven en den Joden en den Grieken en der gemeente Gods." (Grieken waren de andere natiën, die in die dagen allen de Grieksche taal en beschaving hadden.) Drie groepen dus van menschen, die altijd van elkaar onderscheiden blijven: de Heidenen, de Joden, die apart gezet zijn door Gods verkiezing, en de gemeente Gods, die eveneens apart gezet door Gods verkiezing van afzonderlijke personen uit Joden en Heidenen beide.

Aan de Joden heeft God Zich geopenbaard. Hij sprak tot Abraham en de aartsvaders, tot Mozes en de profeten, en Hij liet de heilige Schriften schrijven, zoodat Israel kon lezen, wat Hij hun bekend maakte. Aan de gemeente heeft God Zich eveneens geopenbaard, en wat Hij openbaarde, heeft Hij eveneens door

## Slotwoord.

Het komt er in de eerste plaats op aan, niet wat wij gelooven, maar wien we gelooven. De Psalmist zegt, dat alle menschen leugenaars zijn; Paulus zegt, dat alle mensch leugenachtig is. Maar God is de Waarachtige; Hij kan niet liegen. Hem geloofde Paulus; “Ik weet, Wien ik geloofd heb,” zegt hij. (2 Tim. 1:10.) Laten we hem daarin navolgen. Laten we gelooven, wat God zegt in Zijn Woord, en laten we blijmoedig loslaten al wat daarmee in strijd is. Het zal ons tot groote winst zijn.

**A. Lukkien**

evangelisten en apostelen laten opschrijven, zoodat de gemeente kan lezen, wat Hij bekend maakte.

Aan de natiën heeft Hij Zich op die wijze niet bekend gemaakt. Hij sprak niet tot hen, zond geen profeet tot hen. Het volk der Chinezen bij voorbeeld bestond waarschijnlijk reeds ten tijde van Abraham, maar in al die veertig eeuwen is onder hen geen profeet van God opgestaan. Wel hebben ze hun wijzen gehad, naar wier woorden ook thans nog geluisterd wordt, maar profeten van God waren ze niet. “God heeft in de verleden geslachten al de natiën laten gaan op hun wegen,” zegt Paulus in de eerste toespraak tot de Heidenen, die van hem is opgeteekend. (Hand. 14:16.) Dat is zoo van den dag af, dat God na den vloed met Noach en zijn zaad, dus met de menschheid, Zijn verbond oprichtte, (Gen. 9:9.) het verbond van dag en nacht, zooals Jeremia het noemde, (33:20, 25.) dat ook thans nog geldt, blijkens den regenboog.

Na dien dag heeft God tot de menschheid niet meer gesproken. Hij heeft het bloedverbod en de bloedwraak ingesteld, en de belofte gegeven van de regelmatigheid der jaargetijden, en daarna heeft Hij de menschheid schijnbaar aan haar lot overgelaten. Zij mogen hun eigen wegen gaan, zegt de apostel, Zij kunnen doen wat ze willen, en God komt niet tusschenbeide. Hij heeft na den vloed over de menschheid Zijn ongenoegen nog niet weer getoond. Wel over Israel, dat een uitverkoren volk was, maar niet over de natiën.

Integendeel, Hij heeft hen voortdurend gezegd. “Hij heeft Zich niet onbetuigd gelaten; Hij heeft regen en vruchtbare tijden gegeven; Hij heeft de harten vervuld met spijs en vroolijkheid.” Juist de twee dingen worden genoemd, waarnaar het hart van den mensch uitgaat: het levensonderhoud en de levensvreugde. En met dien zegen had God Zijn doel. Al liet Hij de Heidenen gaan op hun eigen wegen, daarom verloor Hij hen nog niet uit het oog. Hij wilde, dat ze Hem zouden zoeken, of ze Hem tasten en vinden mochten, hoewel Hij niet ver is van die Heidenen. In Hem leven zij en bewegen zij zich en zijn zij, die Heidenen,

bij den Vader had, eer de wereld was; weet niet, dat Hij van die heerlijkheid Zich ontleedigd heeft om een mensch te worden; weet ook niet van de grooter heerlijkheid, die Hem toegezegd is. Maar de moderne theologie heeft beter dan de orthodoxe en de Roomsche theologie begrepen, dat Christus, toen Hij op aarde was en leed en stierf, een mensch was, die leefde en werkte door het geloof.

Laten we leeren, Fil. 2:5 tot 11 eenvoudig te gelooven; dan gelooven we ook Gal. 2:16, zooals er staat in het Grieksch en in de Statenvertaling, en dan vertalen we niet meer, dat wij gerechtvaardigd worden door *ons* geloof *in* Christus, maar dat we gerechtvaardigd worden door het geloof *van* Christus Jezus.

#### A. Lukkien

---

en dat hebben sommige van hun eigen dichters wel verstaan, zegt Paulus op den Areopagus in de tweede toespraak tot de Heidenen, die we van hem kennen. (Hand. 17:27, 28.)

Opdat de natiën Hem zouden zoeken, heeft God Zich geopenbaard in de natuur. Zijn onzichtbare kracht en Goddelijkheid worden van de schepping der wereld af uit de schepselen verstaan en doorzien, zegt Paulus in Rom. 1:20, en er is geen taal, waarin de stem der hemelen niet wordt gehoord. (Ps. 19:4.) De zon, de maan en de sterren heeft God aan alle volken onder den ganschen hemel uitgedeeld. Israel mag deze niet aanbidden; ze zijn van de Heidenen, zegt Mozes. (Deut. 4:19.)

En voorts heeft God aan de natiën hun verstand en hun geweten gegeven tot richtsnoer van hun daden. De Heidenen, die de wet niet hebben, zijn zich zelf een wet; zij betoonen het werk der wet, geschreven in hun hart; hun geweten getuigt mede en hun gedachten verklaren hen schuldig of onschuldig. (Rom. 2:14, 15.)

Wij denken bij het woord Heidenen te licht aan onbeschaafde volken; wij moeten niet vergeten, dat verreweg het grootste deel der niet-Christelijke volken zeer beschaafde Heidenen zijn. Ik behoeft slechts te wijzen op Arabieren, Hindoes, Chineezers, Japanners, Javanen, wier beschaving ouder is dan de onze.

En dan is er nog iets dat we vergeten: dat de zoogenaamde Christelijke volken — met uitzondering van de geloovigen in hun midden — ook Heidenen zijn. Met wat andere beschaving en wat andere manieren dan die van Azië, maar evenzeer Heidenen, gelijk ook wel blijkt, wanneer we hun geschiedenis en hun tegenwoordigen toestand nagaan. Wat is er, dat eenigszins getuigt van het evangelie van Christus? Ik zeg niet, dat de menschen niet braaf zijn: dat zijn de zoogenaamde Heidenen ook, maar waaraan is het in Europa of Amerika te zien, dat Christus gestorven is voor onze zonden en opgewekt tot onze rechtvaardigmaking? De geloovigen weten dat en leven er uit; voor de groote menigte, die er wel eens iets van gehoord heeft, heeft dat geen beteekenis.

God liet in de verleden geslachten al de Heidenen gaan op hun wegen. Hij doet het nog. Alleen met dit onderscheid, dat Hij nu alle menschen alom predikt, dat ze zich zouden bekeeren. (Hand. 17:18.) En die boodschap aangaande Christus is op allerlei wijze, hetzij in der waarheid, hetzij onder een deksel, verkondigd, (Fil. 1:18.) maar alleen daarin verschilt de toestand in de z.g. Christelijke landen van dien in de landen der Heidenen. Israel en de natien en de gemeente Gods, dat is de onderscheiding, die de Schrift maakt en die wij moeten maken. Wij moeten niet spreken van Christen-natiën; er is nog nooit een natie geweest, die geheel, of zelfs maar voor een groot deel, uit geloovigen bestond. Laten we niet vergeten, dat een geloovige iemand is, die gerechtvaardigd is uit genade en daardoor vrede met God heeft gevonden. (Rom. 5:1.)

Bij Israel was het geheel anders, behoorde het althans anders te zijn dan bij de Heidenen. Zij hadden Gods woorden in geschrifte. (Rom. 3:2.) Met hen had God een verbond gesloten, dat in Deut. 26:17 en 18 aldus wordt beschreven: "Heden hebt gij Jehovah doen zeggen, dat Hij u tot een God zal zijn, en dat gij zult wandelen in Zijn wegen, en houden Zijn inzettingen, Zijn geboden en Zijn rechten, en dat gij Zijn stem zult gehoorzaam zijn. En Jehovah heeft u heden doen zeggen, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zoudt zijn, gelijk als Hij tot u gesproken heeft en dat gij al Zijn geboden zult houden."

Israel is op die hooge plaats niet blijven staan. "Mijn volk heeft mijn stem niet gehoord, en Israel heeft mij niet gewild," klaagt God bij den Psalmist, en Hij voegt er het vonnis aan toe: "Dies heb ik hen overgegeven in het goetdunken van hun hart, dat zij wandelen in hun raadslagen." (Ps. 81:12, 13.) Tot heden toe heeft Israel de plaats nog niet ingenomen, die God hun heeft aangewezen; zij zullen het leeren, wanneer straks met de wederkomst van Christus het nieuwe verbond in werking treedt.

De gemeente van Christus heeft nog weer iets anders: zij heeft haar wandel in Christus. "Gelijk gij dan Christus Jezus

maar door het geloof *van* Christus Jezus. En nu, zegt Paulus, gelooven wij ook *in* Christus Jezus, opdat wij gerechtvaardigd worden door het geloof *van* Christus. Niet ons geloof in Christus rechtvaardigt ons; wat voor waarde heeft ons geloof, dat wij daar door gerechtvaardigd zouden worden. God moet het ons evenals Abraham tot rechtvaardigheid *rekenen*, (Rom. 4:3 en 5) wel een bewijs, dat het geen rechtvaardigheid is. Maar Christus' geloof rechtvaardigt ons, en wij gelooven in Christus; wij gelooven, dat Zijn geloof ons rechtvaardigt, en daarmee zijn we er ons nu reeds van bewust, dat Zijn rechtvaardigheid ons wordt toegerekend.

Christus is nu niet meer in de gedaante van een mensch. "Daarom, omdat Hij in de gedaante van een mensch Zich heeft vernederd tot den dood des kruises — daarom heeft God Hem uitermate verhoogd en heeft Hem den naam gegeven, die boven allen naam is," (Fil. 2:9.) den Goddelijken naam. Thomas noemt Hem: "Mijn Heer en mijn God." (Joh. 20:28.) Zoowel Paulus als Petrus gebruiken dien naam in hun brieven. Paulus verwacht de gelukkige hoop en verschijning van den grooten God en Redder van ons, Jezus Christus. (Tit. 2:13, letterlijke vertaling.) Petrus schrijft aan wie even dierbaar geloof met ons ontvangen hebben door de rechtvaardigheid van onzen God en Redder Jezus Christus. (2 Petr. 1:1.)

De naam boven alle namen is aan Christus gegeven, en Zijn bede in Joh. 17:5: "Verheerlijk mij, Gij Vader, bij U zelf met de heerlijkheid, die ik bij U had, eer de wereld was," is niet alleen verhoord, maar grooter heerlijkheid zal Hem worden, wanneer in Zijn naam zal buigen alle knie, van de hemelingen, de aardschen en de onderaardschen, en alle tong zal belijden, dat Jezus Christus Heer is. (Fil. 2:10,11.)

Wat ik hier geschreven heb, klinkt eenigszins naar de leer van de modernen. De moderne theologie spreekt uitsluitend over den mensch Jezus; laat Zijn ambtsnaam Christus liefst weg en loochent Zijn geboorte uit de kracht des Allerhoogsten. De moderne theologie weet niets van de heerlijkheid, die Hij

Hij allen genezen, die met hun krankheden tot Hem kwamen.

En in datzelfde geloof heeft Hij het kruis op Zich genomen, dat de profeten Hem hadden voorgezegd. In de synagoge te Nazareth liet Hij Zich het boek van den profeet Jesaja geven en Hij las de eerste verzen van wat wij nu hoofdstuk 61 noemen. "Heden is deze Schrift in uw ooren vervuld." (Lukas 4:21.) Dat was bij Zijn eerste optreden. En na Zijn opstanding zeide Hij tot de twee, die naar Emmaus gingen: "O, onverstandigen en tragen van hart; moest de Christus niet deze dingen lijden en alzoo in Zijn heerlijkheid ingaan? En begonnen hebbende van Mozes en van al de profeten, legde Hij hen uit in al de Schriften, wat van Hem was." (Luk. 24:25-27.) En als ze straks samen zijn met de elf en de anderen, zegt Hij tot hen: "Dit zijn de woorden, die ik tot u sprak, als ik nog met u was, dat het alles moest vervuld worden, wat van mij geschreven is in de wet van Mozes en de profeten en de psalmen;" (vs. 44, dat wil zeggen: alles wat wij nu verkeerdelijk het Oude Testament noemen.) Die gansche Schrift sprak van Hem; Hij geloofde de gansche Schrift en deed wat daarin van Hem geschreven was. Hij geloofde de bevelen, die de Vader Hem gegeven had en gehoorzaamde ze; Hij geloofde de beloften, die de Vader Hem gegeven had en rekende op de vervulling. Zoo heeft Hij door het geloof geleefd, maar ook door het geloof Zich tot zonde laten maken, Hij, die geen zonde gedaan had. (2 Kor. 5:21.) Zoo is Hij door Zijn geloof gehoorzaam geworden tot den dood, ja den dood des kruises. (Fil. 2:8.) Dat deed Hij, zegt Paulus, toen Hij in gedaante gevonden werd als een mensch.

Hij opende hun verstand, dat zij de Schriften verstonden. "Alzoo is er geschreven, en alzoo moest de Christus lijden en van de dooden opstaan ten derden dage." (Luk. 24:45, 46.) Wanneer Hij ons verstand opent, dan gelooven wij, dat Hij in geloof aan de Schriften, in geloof aan Zijn Vader den weg des doods is ingegaan. En zoo krijgt Paulus gelijk. wanneer hij zegt, dat de mensch niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet,

den Heer aangenomen hebt, wandelt alzoo in Hem, geworteld en opgebouwd in Hem, gelijk gij onderwezen zijt, daarin overvloedig zijnde met dankzegging." (Kol. 2:6, 7.) De gemeente wandelt niet meer als de andere Heidenen in de ijdelheid van hun gemoed. (Ef. 4:17.)

De Heidenen hebben niet geluisterd naar de stem van hun geweten en van hun verstand. Ze zouden God kennen uit de natuur, maar ze hebben Hem niet verheerlijkt of gedankt, maar zijn vrijdeld geworden in hun overleggingen, (Rom. 1:21.) en hebben zich afgoden gemaakt.

De Heidenen behoorden te wandelen bij het licht van hun geweten en hun verstand. Israel behoorde te wandelen in den weg van de wet. De geloovige heeft zijn wandel in Christus; hij is pas op de juiste plaats in Gal. 2:20: "Ik ben met Christus gekruisigd en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en wat ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof van den Zoon van God."

Over het algemeen hebben de Heidenen niet trouw geluisterd naar de stem van hun geweten. Maar er zijn er toch onder de volken, die geen openbaring hadden, ook wel geweest, die God hebben gezocht en gevonden. De Schrift noemt onder deze Job en zijn vrienden, mannen, die blijkbaar geheel buiten Gods openbaring aan Israel stonden en die toch zoo wijze woorden over God hebben gesproken, dat God hun woorden in de Schrift heeft laten opnemen. En dan Melchizedek, die een priester was van den Allerhoogsten God. Wie zal ons zeggen hoe velen er geweest zijn, in alle landen, in alle tijden, ook in onzen tijd, ook in ons land, die met volharding in goeddoen, heerlijkheid en eer en onverderfelijkheid hebben gezocht! Ze hoorden de prediking aangaande Christus niet, maar zij zochten God.

Paulus zegt in Rom. 2:7, wat hun lot zal zijn: zij ontvangen het eeuwige leven. Zonder geloof in Christus? Zonder gehoorzaamheid aan de wet van Mozes? Ja. De Schrift zegt het ons, en dus gelooven wij, dat zulke Heidenen het eeuwige leven ontvan-

gen, want zij worden geoordeeld naar hun werken, Israel wordt geoordeeld naar de wet; die in Christus zijn, worden niet geoordeeld, maar de Heidenen worden geoordeeld naar hun werken, (Rom. 2:6.) voor den grooten witten troon. (Openb. 20:12.)

Wanneer ik de algemeene aangenomen leer moet gelooven, dan zijn de millioenen, milliarden menschen, die zonder Schrift geleefd hebben, voor eeuwig verloren. Ze hebben een dragelijker lot dan zij die welbewust Christus verworpen hebben, maar ze lijden dan toch maar tot in het oneindige. Maar als ik de Schrift geloof, dan weet ik, dat er Heidenen geweest zijn, die van nature, geleid door hun geweten en hun verstand, de dingen gedaan hebben, die der wet zijn, (Rom. 2:14, 15.) en die het eeuwige leven ontvangen.

En die dat niet gedaan hebben? Ook voor hen heeft de Schrift troost, want ze zegt in 1 Kor. 15:22-28, dat in Christus allen levend gemaakt zullen worden; die van Christus zijn, bij Zijn komst, en die niet van Christus zijn, in de voleinding der eeuwen, wanneer God zal zijn alles en in allen. In Christus worden ook zij levend gemaakt. Om de verdienste van Christus ontvangen ook zij redding aan het einde van de eeuwen.

Oppervlakkig beschouwd lijkt het vreemd, dat God tot dusver het grootste deel van Zijn schepselen laat wandelen op hun eigen wegen. Maar laten we niet vergeten, dat Hij in dit leven hun weldoet en hun harten vervult met spijs en vroolijkheid. Daarna sterven ze en ze staan op voor den grooten witten troon, om geoordeeld te worden naar hun werken en naar het licht, dat hun gegeven was. Dan sterven ze nogmaals in den tweeden dood. Maar als na de geschiedenis der eeuwen God in allen alles is, ook in hen, wie zal ons afmeten, hoe groot dan hun heerlijkheid zal zijn, en hoe ze God zullen danken voor de leiding, die Hij met hen heeft gehouden. God is liefde; wij weten dat thans reeds; zij zullen het ook weten, en wie weet, of die laatsten in de heerlijkheid niet de eersten zullen zijn!

En nu kom ik terug op wat ik in het begin zei: Wie tegen-

Juist omdat Hij een zondeloos mensch was, is Zijn oordeel in dezen beslissend.

Hij geloofde de Schriften. Hij haalde ze aan in Zijn gesprekken; Hij betiep er Zich op; ze waren voor Hem het einde van alle tegenspreking; ze hadden voor Hem Goddelijk gezag. In die Schriften was van Hem geschreven. In geloof aan die Schriften heeft Hij geleefd; in geloof aan die Schriften is Hij gehoorzaam geweest tot den dood des kruises.

Wanneer Hij een Godmensch was geweest, dan had Hij de Schriften niet behoeven te gelooven, dan had Hij door Zijn Goddelijke alwetendheid alles wel geweten. Maar Zelf erkende Hij, dat Hij niet alles wist. "Maar van dien dag en die ure weet niemand, noch de engelen, die in den hemel zijn, noch de Zoon, dan de Vader." (Mark. 13:32.)

We lezen van Hem in Luk. 2:40: "Het Kindeke wies op en werd gesterkt in den geest en vervuld met wijsheid, en de genade Gods was over Hem." Als twaalfjarige onderwijst Hij de leeraren niet, maar Hij hoort en ondervraagt hen, niet om hen te examineeren, maar om van hen te leeren. Zij zaten immers op den stoel van Mozes. (Matth. 23:2.) En daar Hij geen zondaar was, was Hij in Zijn ontwikkeling verder dan anderen van Zijn leeftijd, zoodat de leeraren zich ontzetten over Zijn verstand en antwoorden. Maar ook daarna moest Hij nog toenemen in wijsheid en in grootte en in genade bij God en de menschen. Het is de mensch, die zijn gewonen ontwikkelingsgang heeft, sneller dan een ander, maar denzelfden gang.

Wanneer we ons goed indenken, dat Hij gedurende Zijn verblijf op aarde niet een Godmensch was, maar een mensch, dan begrijpen we, dat Hij leefde door het geloof. In de Schriften was van Hem geschreven, dat Hij der blinden oogen zou openen en de dooven zou doen hooren. (Jes. 29:18.) Daar stond het, dat de kreupelen zou springen als een hert en de tong van den stomme zou juichen, wanneer het koninkrijk Gods gekomen zou zijn, (Jes. 35:5, 6.) en omdat Hij geloofde, wat van Hem verzekerd was, kon

vergelding des loons zagen, zooals bijv. van Mozes gezegd wordt in vers 26. En dan wijst de schrijver na die wolk van getuigen ten slotte op Christus, die ook geloofd heeft wat Hem beloofd was en met het oog daarop heeft volgehouden. Voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, heeft Hij het kruis verdragen en de schande veracht. Dat moet gij ook, zegt de brieftschrijver. De hoofdleider van het geloof kommandeert niet, maar geleidt: hij gaat zelf mee op den weg des geloofs. Hij voltooit het geloof; Zijn geloof was een volkomen geloof.

Heeft Christus Zijn genezingen verricht door Zijn Goddelijke almacht of door Zijn menschelijk geloof? Op die vraag geeft de Schrift duidelijk antwoord.

Wanneer Hij den maanzieken jongen geneest, dan zegt Hij tot Zijn discipelen, dat zij het niet hebben kunnen doen vanwege hun ongelooft. (Matth. 17:19, 20.) Daaruit volgt, dat Hij het deed door Zijn geloof; anders had Hij moeten zeggen: Gij kunt het niet, omdat gij geen Goddelijke natuur hebt. En als de onvruchtbare vijeboom op Zijn vervloeking terstond verdort, zegt Hij weer tot Zijn discipelen, dat zij door het geloof bergen zouden kunnen verzetten. Waardoor deed Hij dan Zijn daden? Door Zijn Goddelijke almacht? Maar dan had Zijn woord voor hen geen betekenis, want die bezaten zij niet. Zij moesten het doen door het geloof, omdat Hij het deed door het geloof.

Maar een mensch kan maar niet gelooven wat hij wil; hij kan alleen gelooven, wat God gezegd heeft. Wat heeft Christus geloofd? Alles wat de Schriften over Hem hadden gesproken.

Ik sprak eens met een geloovigen theoloog over de Bijbelkritiek, en ik zei, dat ik de Schriften van het Oude Testament geloofde, omdat Christus ze geloofde. Ja, zei hij, maar zou Hij daarin niet een kind van Zijn tijd geweest zijn? Zou dat ook niet hebben behoord tot Zijn vernedering? Neen, antwoordde ik, wanneer Hij een kind van Zijn tijd was en dus met de menschen van Zijn tijd meepraatte, dan was Hij een zondaar, dat wil zeggen: een mensch, die niet bereikte wat Hij behoorde te bereiken.

woordig zegt, dat het er ten slotte alleen op aankomt, wat God in het geweten zegt, plaatst zich op het standpunt der Heidenen en wordt door God als zoodanig behandeld. Wie zegt, dat hij alleen wil luisteren naar de stem van God in zijn hart; doet alsof hij een Hindoe is of een Javaan. Zulke menschen spreken niet als geloovigen; zij spreken als Heidenen. God heeft ons Zijn evangelie gegeven; in onze bedeeeling in het bijzonder het evangelie van Paulus, en wij moeten niet doen, alsof dat niet geschied is. Of wij moeten aantoonen, dat het evangelie Gods, dat we in de Schrift hebben, niet van God gegeven is; dan zullen wij den Bijbel naast den Koran en de Veda's leggen als een poging van den mensch, om uit zich zelf God te zoeken.

Dit is de groote vraag: heeft God een schriftelijke openbaring aangaande Zich zelf gegeven? Dan past het ons, met alle aandacht naar Hem te hooren. Of heeft Hij dat niet gedaan? Alleen wie dat laatste volhoudt, gaat luisteren naar de stem van God in zijn hart en zijn geweten, en is dus een Heiden.

## A. Lukkien

van God, niet Gode gelijk, maar Gode gelijkvormig, hooger dan alle in Hem en door Hem geschapen wezens, het Beeld van den onzichtbaren God, en Hij was Zich blijkens Zijn woorden ook volkomen bewust, maar van al dat Goddelijke, Gode gelijkvormige, heeft Hij Zich ontleedigd en Hij heeft door Zijn geboorte uit Maria een anderen inhoud gekregen. Hij was een mensch geworden, een zondeloos mensch, maar een mensch. Zonde en dood behooren immers niet tot het wezen van den mensch.

Wanneer ik er den nadruk op leg, dat Christus volgens Fil. 2:7 Zijn Gode-gelijkvormigheid heeft afgelegd om den mensch gelijkvormig te worden, dan is dat om Zijn daad van menschwording hooger te waardeeren. Indien Zijn menschheid slechts een kleed was, waarin Hij Zich voor een tijd hulde, terwijl Hij toch tegelijk God bleef, zooals de belijdenisschriften leeren, en wanneer dan Zijn Godheid Zijn menschheid sterkte, om den last van den toorn Gods tegen de zonde te kunnen dragen, dan beteekent die menschwording niet veel; dan is ze geen ontleding. Maar de Schrift spreekt van ontleding, en noemt dus de menschwording een vullen met een anderen inhoud. Giet een flesch met wijn ledig en vul ze met water, dan hebt ge een beeld. Hij legde de Gode-gelijkvormigheid af en werd een mensch, en die mensch is de Middelaar Gods en der menschen; die mensch droeg als mensch den toorn Gods tegen de zonde. Niet tevergeefs heet Hij in tegenstelling tot den eersten mensch, de tweede mensch, de laatste Adam. (1 Kor. 15:45-49.) De eerste Adam was ook niet als wij. Hij was een type van Christus, zegt de Schrift. (Rom. 5:14.) Het verschil tusschen de twee was, dat de eerste Adam mensch werd door schepping, de tweede door menschwording.

Adam had moeten leven door het geloof; Christus leefde door het geloof.

In Hebr. 12:2 heet Hij de hoofdleder en voltooiër van het geloof. De schrijver van den brief wekt de geloovigen op, dat ze met lijdzaamheid loopen de loopbaan, die hun voorgesteld is, zooals de geloovigen van Hebr. 11 hebben gedaan, die op de

de hoogmoed, die zich aan God gelijk wilde maken. Integendeel: Hij heeft Zich zelf vernietigd, en heeft de gestaltenis, den vorm van een slaaf aangenomen. Hij werd geen slaaf, gelijk Hij geen God geweest was; Hij nam den vorm aan van een slaaf, zooals Hij den vorm van God had gedragen.

Daartoe heeft Hij Zich vernietigd, zegt de Statenvertaling, wat natuurlijk niet juist kan zijn; wat vernietigd is, bestaat niet meer. Er staat in het Grieksch een werkwoord kenoō, dat ledig maken beteekent. We vinden hetzelfde woord in Rom. 4:14: “Zoo is het geloof ijdel geworden,” ledig, zonder inhoud. Ook in Kor. 1:17: “Opdat het kruis van Christus niet verijdel word,” niet ledig, zonder inhoud gemaakt worde. In 1 Kor. 9:15: “Dat iemand dezen mijn roem zou ijdel maken,” zoodat de roem geen inhoud meer heeft. Ijdel, ijel is het oude Nederlandsche woord voor ledig. Gods naam ijdelijk gebruiken is immers: dien naam gebruiken zonder aan God te denken, dan is de naam ledig en heeft geen inhoud.

Er staat dus in Fil. 2:7, dat Christus Zich zelf heeft ontledigd, ledig gemaakt; dat Hij, die in Gods gestaltenis was, alles wat in Hem was, uit Zich heeft gedaan. Van al het Goddelijke, het Gode gelijkende, dat in Hem was, heeft Hij Zich ontdaan, toen Hij op aarde kwam, en Hij werd in gedaante gevonden als een mensch. Hij werd een mensch met alle menselijke eigenschappen, en van de Goddelijke eigenschappen ontdeed Hij Zich. Bijna zou men het met de Statenvertaling vernietiging willen noemen; ontlediging is het juiste woord.

De tweede mensch, zoo noemt de Schrift Hem. Hij was immers een nieuwe mensch, evenals de eerste mensch Adam, Hij is niet geboren als een gewoon mensch uit vader en moeder, maar door een buitengewone daad van den geest, de kracht des Allerhoogsten, zoodat Hij geen sterveling en dus geen zondaar was. Maar in alle andere opzichten geleek Hij op de broeders. (Hebr. 2:17; 4:15. Daar staat niet gelijk, maar gelijkende.)

Toen Hij op aarde kwam, bleef Hij dezelfde persoon, de Zoon

## 40 Gij zult Mij opnemen

De Hebreuwsche Schriften zeggen nergens, dat een mensch bij zijn dood of bij zijn opstanding naar den hemel gaat. Integendeel, ze verzekeren vele malen, dat de rechtvaardigen de aarde erfelijk zullen bezitten en in eeuwigheid (in de toekomende eeuw) daarop zullen wonen. Dat staat in Ps. 37:29, en ook in vers 9, 11, 22 en 34. Het 11e vers wordt door den Heer Jezus aangehaald in de Bergrede. “Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen het aardrijk beërven.” (Matth. 5:5.)

Die rechtvaardigen, dat zijn zij, die volgens Luk. 20:35, 36 waardig geacht worden die eeuw te verwerven, en de opstanding uit de dooden; niet de opstanding der dooden, maar de opstanding tusschen de dooden uit. (Zie Openb. 20:5.) Zij sterven niet meer en vrouwen niet meer. Tot hen behoort bijv. Daniël, die opstaan zal in zijn lot in het laatste der dagen. (Dan. 12:13.)

Gedurende de duizend jaren woont Israel op aarde; de opgestane rechtvaardigen onsterfelijk; zij, die bij de groote verdrukking in leven gebleven zijn, sterfelijk. Maar ze zullen lang leven. “De dagen mijns volks zullen zijn als de dagen eens booms, en mijn uitverkorenen zullen het werk hunner handen verslijten.” (Jes. 65:22.)

Israel zal dan tot een zegen zijn voor alle volken der aarde, maar een plaats in den hemel wordt den rechtvaardigen Israeliet in eeuwigheid (gedurende de toekomstige eeuwen) niet toegezegd.

Is daarmee echter niet in strijd, wat we lezen in Ps. 49:16: “God zal mijn ziel van het geweld des grafs verlossen, want Hij zal mij opnemen.” En in Ps. 73:24: “Gij zult mij leiden door Uw raad, en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen.” Dat schijnt wel zoo, en de kerkanger, die zingt van “opnemen in Uw heerlijkheid,” denkt daarbij stellig aan opnemen in den hemel. Maar dan raken deze Psalmen in strijd met Ps. 37 en met de Bergrede, en dat kan niet. Daarom is het goed, te onderzoeken, hoe hier de tegenstrijdigheid op te lossen is.

En dan blijkt, dat het hier als zoo dikwijls een kwestie is van vertalen. Onze Statenvertalers hebben niet concordant vertaald, en het is te zien, dat de hun overgeleverde meeningen, zonder dat zij het wilden, invloed hebben gehad op de woorden, die ze kozen. Ze meenden, dat alle geloovigen, van Adam af tot aan de wederkomst van Christus, bij hun dood naar den hemel gaan, opgenomen worden in hemelsche heerlijkheid, en dat heeft er hen toe gebracht, hier het woord opnemen te gebruiken, terwijl ze een ander woord hadden moeten nemen.

Het woord *laqach*, dat hier in het Hebreeuwsch staat, hebben ze vijftien maal vertaald door nemen, achttien maal door aannemen, zeventien maal door wegnemen en vijf maal door opnemen.

Ik geef een paar voorbeelden. Gen. 38:2; Ex. 21:10; Lev. 21:14; Deut. 25:8: “een vrouw nemen.” Job 1:21: “De Heer heeft genomen.” Ps. 109:8: “Een ander neme zijn ambt.” — Ex. 6:6: “Ik zal ulieden tot mijn volk aannemen.” Ps. 6:10: “De Heer zal mijn gebed aannemen.” Spr. 1:3: “Onderwijs aannemen.” Jes. 14:2: “De volken zullen hen aannemen.” Jer. 3:14: “Ik zal u aannemen.”

Gen. 5:24: “God nam Henoch weg.” 1 Kon. 19:10, 14: “Zij zoeken mijn ziel om die weg te nemen.” Ez. 3:14: “De Geest des Heeren nam mij weg.” Ez. 23:25: “Zij zullen uw zonen en uw dochteren wegnemen.”

De lezer ziet, dat de grondgedachte steeds nemen is, en in veel gevallen kan “aan-” of “weg-” wel worden weggelaten, zonder dat de betekenis verandert.

En nu de vertaling opnemen, die vijf maal voorkomt. In Ex. 23:1: “Gij zult geen valsch gerucht opnemen en stel uw hand niet bij den goddelooze, om een getuige van geweld te zijn.” In Deut. 24:19: “Wanneer gij uw oogst op uw akker afgeoogst en een garve op den akker vergeten zult hebben, zoo zult gij niet wederkeeren om die op te nemen.” In Neh. 5:2, 3: “Wij hebben koren opgenomen, opdat wij eten en leven.” In

is. Maar deze redeneering vervalt geheel, zodra we niet meer den H. Athanasius gelooven — den eenigen Protestantschen heilige, zie uw Psalmbboek — maar de Schrift.

Athanasius zegt: “De Vader is eeuwig, de Zoon is eeuwig, de Heilige Geest is eeuwig; nochtans zijn het niet drie eeuwiggen, maar één eeuwige.” De Schrift zegt, dat Christus het begin is van Gods schepping, (Openb. 3:14.) de eerstgeborene van alle schepsel. (Kol. 1:15.) Staat daar, dat Christus door God geschapen is, of staat het er niet?

Athanasius zegt: “Alzoo is ook de Vader God, de Zoon God, de Heilige Geest God, en nochtans zijn het niet drie goden, maar één God.” De Schrift zegt, dat alleen de Vader, God is: “Nochtans hebben wij één God, den Vader, uit Wien alle dingen zijn, en één Heer, Jezus Christus, door Wien alle dingen zijn.” (1 Kor. 8:6.)

Toen God de wereld wilde scheppen, is Hij begonnen met Zijn Zoon te scheppen, en in dien Zoon heeft Hij alles geschapen, wat geschapen is in de hemelen en op de aarde; in Hem en door Hem en tot Hem, zooals Kol. 1:16 zegt, waar in plaats van het eerste door gelezen moet worden *in*. Christus is de eeniggeborene God; (Joh. 1:18, volgens het Sinaïetische en het Vatikaansche handschrift.) niet door een eeuwigdurende generatie, zooals de theologie zegt, maar door een generatie op één oogenblik: “Gij zijt mijn Zoon; heden heb ik u verwekt.” (Ps. 2:7, aangehaald in Hand. 13:33; Hebr. 1:5; 5:5.)

De Schrift vertelt ons wel van dezen Zoon. Hij was in de gestaltenis, letterlijk: in den vorm van God. (Fil. 2:6.) Hij is het Beeld van den onzichtbaren God, (Kol. 1:15.) en het beeld is niet de persoon zelf, noch de gelijke van den persoon, al draagt het diens namen. Christus draagt de Goddelijke namen, en is toch niet dezelfde, noch de gelijke van den Vader, dien niemand ooit gezien heeft, noch zien kan. (1 Tim. 6:16.)

In de gestaltenis, den vorm van God zijnde, achtte Hij het geen roof, Gode evengelijk te zijn; (Fil. 2:6.) er was in Hem niet

Maar al komt de naam niet voor, dan zou toch de gedachte wel in de Schrift met andere woorden uitgesproken kunnen zijn. Daarom is het goed ten tweede op te merken, dat onze Heer wel twintig maal in de Schrift een mensch wordt genoemd. Zelf noemt Hij Zich in Joh. 8:40 "een mensch, die u de waarheid gezegd heeft."

In de derde plaats wijs ik u op de teksten, waar onze verlossing aan den mensch Jezus Christus wordt toegeschreven. 1 Tim. 2:5 en 6 zegt: "Daar is één God; daar is ook één Middelaar Gods en der menschen, de mensch Christus Jezus, die Zich zelf gegeven heeft tot een rantsoen voor allen." 1 Kor. 15:21 zegt: "Dewijl de dood door één mensch is, Adam, zoo is ook de opstanding der dooden door één mensch, Christus," en vers 47 zegt: "De eerste mensch is uit de aarde aardsch, de tweede mensch is de Heer uit den hemel." Rom. 5:15 spreekt over "de genade Gods en de gave door de genade, die daar is van één mensch, Jezus Christus." In Hand. 5:28 zeggen de oversten der Joden: "Gij wilt het bloed van dezen mensch over ons brengen."

De mensch Christus heeft geleden, en nergens staat, wat het Kort Begrip in vraag 34 leert, dat Zijn Godheid door haar kracht de aangenomen menschheid alzoo heeft gesterkt, dat zij den last van den toorn Gods tegen de zonde heeft kunnen dragen. Men is geneigd om daarop te antwoorden: Dan was er ook niets bijzonders meer in dat lijden. Maar hoe dan met de klacht: "Mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten!" Was "God de Zoon" daar van God verlaten, of was de mensch Christus Jezus, de Middelaar Gods en der menschen, van God verlaten?

De onschrijfbaarlijke leer van de twee naturen in Christus heeft haar grond in de onschrijfbaarlijke leer van de drieënheden Gods. Wanneer God drieëinig is, wanneer Christus "God de Zoon" is, ja, dan kunnen we redeneeren, dat Hij de menschelijke natuur als een kleed heeft aangetrokken; dat "God de Zoon" dus in menschelijke gedaante, haast had ik geschreven: in menschelijke vernomming, op aarde heeft verkeerd en gekruisigd en gestorven

deze drie gevallen zou zeer goed nemen, en desnoods aannemen of wegnemen gebruikt kunnen worden. Het gaat niet om het opnemen, in de hoogte heffen, maar om het nemen.

Er blijven dus nog de twee Psalmverzen over, waarbij men denkt aan opnemen in den hemel. Maar indien nemen (aannemen, wegnemen) meer dan vijftig maal de juiste vertaling is, zou dan in twee gevallen opnemen in de hoogte moeten worden vertaald?

Om die vraag te beantwoorden, moeten we Ps. 49 en 73 in hun geheel lezen. In Ps. 49 gaat het er over, dat rijkdom niet redt van den dood en het graf. Wijzen en dwazen sterven, men zet ze als schapen in het graf. Maar, zegt de dichter, God zal mijn ziel van dat dreigende geweld des grafs verlossen; ik zal dus niet sterven, want God neemt mij aan, Zoo vertaalt Menge. De Leidsche vertaling schrijft: "Hij ontrukkt mij aan de macht der onderwereld." (Er staat sjeool = graf.)

Psalm 73 klaagt over de goddeloozen, die in de tegenwoordige eeuw rust hebben, terwijl hij het zoo moeilijk heeft. Maar dan ziet hij, vers 17 tot 20, dat hun leven plotseling weggenomen wordt door Gods straffende hand, en hij kan zich troosten. Het is toch waar, dat het den rechtvaardige wel zal gaan. (Jes. 3:10.) God zal hem raad geven en hem leiden en zal hem straks met heerlijkheid aannemen. Zoo vertaalt Menge ook hier in een noot.

We moeten niet vergeten, dat deze Psalmen niet over ons handelen. Ze zijn in de sfeer van de wet, waar den rechtvaardige een lang leven op aarde wordt toegezegd. "Ik zal hem met lengte der dagen verzadigen." (Ps. 91:16.) "Lengte van dagen en jaren van leven en vrede zullen mijn geboden u vermeerderen." (Spr. 3:2.) "Lengte der dagen is in de rechterhand van de wijsheid." (Spr. 3:16). "Opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat de Heer uw God u geeft." (Ex. 20:12.)

Ps. 49:16 en Ps. 73:24 spreken niet over een opnemen in den hemel, maar over een aannemen tot een lang leven op aarde.

## A. Lukkien

heeft; zij meenen, dat we niet mogen spreken over het geloof van Christus. Dat zou in strijd zijn met de overgeleverde leer. Die leer is zoo geheel één geworden met ons denken, dat we, waar we lezen van het geloof *van* Christus, onwillekeurig denken aan ons geloof in Christus.

Wij hebben reeds zooveel eeuwen een onscriptuurlijke leer gehad aangaande den Persoon van Christus, dat de gedachte: Christus heeft geloofd, er niet bij ons in wil, ook al spreekt de Schrift over het geloof van Christus. Dat kan immers niet, zeggen wij dan. Hij behoefde immers niet te gelooven, want Hij was "God de Zoon," ook toen Hij als mensch rondwandelde in Palestina. Hij had immers twee naturen, een Goddelijke en een menscheelijke. Zie de Ned. Geloofsbelijdenis, art. 19; Kort Begrip, vraag 33 en 34; Heid. Catechismus, vraag 16, 17, 18 en 35.

De kerkelijke belijdenisschriften stellen ons voor, dat Christus tegelijk waarachtig God en waarachtig mensch was, één Persoon met twee naturen, die ieder haar onderscheiden eigenschappen behielden. Hij was waarachtig God, om door Zijn kracht den dood te overwinnen, en waarachtig mensch, opdat Hij voor ons zou kunnen sterven uit de zwakheid des vleesch. (Geloofsbelijdenis, art. 19.)

Indien dat waar is, dan kunnen we niet spreken over het geloof van Christus, en dan hebben de vertalers gelijk, wanneer ze den Griekschen tekst niet naar de letter weergeven. Maar ik wil liever gerechtvaardigd worden door het geloof van Christus, dan door mijn geloof in Christus, want in mijn geloof heb ik niet veel vrouwen.

Had Christus, toen Hij op aarde was, twee naturen? Heeft Hij die misschien nog? Was Hij een Godmensch of een mensch?

Op die vragen kan alleen de Schrift antwoord geven. En dan wil ik in de eerste plaats opmerken, dat de naam Godmensch nergens in de Schrift voorkomt, en dat wij onzen Heer dus zoo niet moeten noemen.

Jèsou weergeven door *in* Christus Jezus, de Duitse door aan, terwijl Elberfeld beide keeren, dat er de tweede naamval staat, in een noot zegt: Christi Jesu, van Christus Jezus, zooals er staat in het Grieksch. Bovendien zegt Tekst en Uitleg in zijn uitleg, dat we gerechtvaardigd zijn door het geloof in Christus.

De uitdrukking: het geloof van Christus, komt nog vijf keer voor in het Grieksch (en ook in de Statenvertaling). In Gal. 2:20: "Dat leef ik door het geloof van den Zoon van God." In Gal. 3:22: "Opdat de belofte door het geloof van Jezus Christus aan de geloovigen zou gegeven worden." In Rom. 3:22: "De rechtvaardigheid Gods door het geloof van Jezus Christus." In Rom. 3:26: "Opdat Hij rechtvaardig zij en rechtvaardigende dengene, die uit het geloof van Jezus is." In Fil. 3:9: "Niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is."

In deze teksten hebben de verschillende vertalers ook weer als regel *in* in plaats van *van*. Voorhoeve altijd; Leidsche Vertaling ook. Tekst en Uitleg heeft *van* alleen in Fil. 3:9; Van Tichelen overal *van*, behalve in Rom. 3:26. De Duitse vertalingen hebben overal *aan* en nergens *van*; de Engelsche overal *in*. De meeste vertalingen zeggen dus, dat wij gerechtvaardigd worden door ons geloof *in* Christus; Tekst en Uitleg en Van Tichelen zeggen soms het eene en soms het andere, en alleen de Statenvertaling houdt vol, dat wij gerechtvaardigd worden door het geloof van Christus, zooals het staat in den Griekschen tekst.

Ik zou niet gaarne beweren, dat de verschillende vertalers hier opzettelijk verkeerd hebben vertaald; ik geloof eerder, dat ze het onwillekeurig hebben gedaan, hoewel ze gemakkelijk konden weten, dat ze foutief vertaalden. Want dat Christou Jèsou een tweede naamval is en van Christus Jezus beteekent, dat weet elke gymnasium-leerling, die een paar weken Grieksch heeft geleerd.

Maar hoe komt het dan toch, dat de nieuwe vertalingen hier bijna zonder uitzondering verkeerd vertalen? Ik geloof, dat het hier vandaan komt: zij gelooven niet, dat Christus geloofd

## 41 Twee vraagtekens meer

In de verzen 33 tot 35 van Rom. 8 staan vier vraagtekens. Ik geloof, dat er, om deze verzen goed te begrijpen, zes vraagtekens moeten staan.

Vooraf moet opgemerkt worden, dat er in het oude Grieksch geen vraagtekens of andere leestekens voorkomen. De leestekens zijn later bijgevoegd, naar het inzicht van de overschrijvers of uitgevers, die feilbare menschen waren als gij en ik, en die zich dus vergist kunnen hebben. Wanneer ik dus meen, dat in de genoemde verzen twee vraagtekens meer moeten staan, dan geef ik enkel mijn feilbare meening naast die van anderen.

De verzen bestaan uit zes volzinnen. Voor het gemak van de bespreking schrijf ik ze over en nummer ik ze:

1. Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? — 2. God is het, die rechtvaardig maakt. — 3. Wie is het, die verdoemt? — 4. Christus is het, die gestorven is, ja wat meer is, die ook opgewekt is, die ook ter rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt. — 5. Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? — 6. Verdrukking of benauwdheid of vervolging of honger of naaktheid of gevaar of zwaard?

In de Statenvertaling en de meeste andere vertalingen, ook in het Grieksch van Eberhard Nestle, worden 2 en 3 samengevat, meestal met een punt-komma er tusschen: God is het, die rechtvaardig maakt; wie is het, die verdoemt? Evenzoo worden 5 en 6 samengevat; 6 als een uitbreiding van het woord wie, waarmee 5 begint. Allen plaatsen dan ook achter 6 een vraagteken.

Op deze wijze komt volzin 1 los te staan, als een vraag zonder antwoord: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? Waarop wij in gedachten antwoorden: Niemand. Zulke vragen zonder antwoord hebben we ook in de twee voorafgaande verzen. Maar als we dan 2 en 3 samenvatten, komt volzin 4 op zich zelf te staan, zonder eenig verband met de

### 43 Het geloof van Christus

Gal. 2:16 luidt in de Statenvertaling: “Wetende, dat de mensch niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet, maar door het geloof *van* Jezus Christus, zoo hebben wij ook *in* Christus Jezus geloofd, opdat wij zouden gerechtvaardigd worden door het geloof *van* Christus.”

Die vertaling is zeer goed. Een concordante vertaling naar de drie oudste handschriften zou luiden: “Wetende, dat een mensch niet gerechtvaardigd wordt uit wetswerken, maar door het geloof *van* Christus Jezus, zoo gelooven wij ook *in* Christus Jezus, opdat wij gerechtvaardigd zouden worden door het geloof *van* Christus.”

De aandachtige lezer merkt op, dat hier twee maal gesproken wordt over het geloof van Christus en eenmaal over het geloof in Christus. Dat is niet hetzelfde. Gelooven *in* Christus doen wij; dat staat er bij: wij gelooven in Christus Jezus. Het geloof van Christus is Zijn geloof; het is het gelooven, dat Hij doet. Christus geloofd of heeft geloofd; dat is het geloof *van* Christus. Als ik spreek over het geloof van Abraham, dan bedoel ik, dat Abraham geloofd heeft; niet, dat de een of ander in Abraham heeft geloofd. En waar hier in denzelfden tekst zoowel over het geloof *van* Christus als over het geloof *in* Christus gesproken wordt, kan het niet anders zijn, of de Schrift bedoelt met die twee uitdrukkingen niet hetzelfde. Ze spreekt over ons geloof in Hem, en ze spreekt over Zijn geloof.

Maar nu lijkt het toch, alsof verschillende vertalers van de Schrift dat niet hebben opgemerkt. Ik heb dezen tekst nagelezen in nog vier Nederlandsche, drie Duitsche en een Engelsche vertaling, en van die acht is er maar één, die van Tekst en Uitleg, die het evenzoo vertaalt als de Statenvertaling. Maar Voorhoeve, Van Tichelen, de Leidsche Vertaling, de Elberfelder Bibel, Menge, Luther en de 20th Century Version vertalen allen den tekst zoo, dat ze den Griekschen tweeden naamval Christou

anderen, alsof Paulus ons er tusschen in nog eens wil herinneren, dat Christus gestorven is en opgestaan.

De verhouding van de zes volzinnen zou dan zijn: 1—2,3—4—5,6.

En nu geloof ik, dat deze stand, waarbij de volzinnen 1 en 4 in de lucht hangen, zonder verband met het vorige, niet de stand is, die Paulus bedoeld heeft. Ik geloof integendeel, dat de stand zeer regelmatig is; dat de zinnen op deze wijze bij elkaar behooren: 1,2—3,4—5,6.

Volzin 1, 3 en 5 zijn vragen: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? Wie is het, die veroordeelt? Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? De volzinnen 2, 4 en 6 zijn antwoorden op die vragen; vragende antwoorden, die een ontkenning in zich bevatten.

Wat 5 en 6 betreft, vat iedereen het zoo op: Wie zal ons scheiden? Verdrukking of benauwdheid, enz. scheiden die ons? Wel neen toch! Gelijk Paulus het dan ook in vers 38 en 39 in niet vragenden vorm herhaalt en uitbreidt.

Welnu, ik meen, dat we volzin 1 en 2 ook zoo moeten lezen, en volzin 3 en 4 eveneens. Maar dan moeten we de woorden weglaten, die in het Grieksch niet staan, en die de vertalers bijgevoegd hebben. In het Grieksch luidt volzin 2: God de rechtvaardigende, en luidt volzin 4: Christus Jezus de gestorvene, wat meer is de opgestane die aan de rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt. En dan lezen we dus: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God, die rechtvaardigt? En dan lezen we daar geen punt achter, maar een vraagteeken. God brengt geen beschuldiging in tegen Zijn eigen uitverkorenen. We zouden zin 2 dus met eenige uitbreiding kunnen lezen: Doet God dat, die Zelf ons rechtvaardigt? Dat kan toch niet!

Evenzoo in volzin 3 en 4: Wie is het, die veroordeelt? Christus, die gestorven is? Ook dit met een vraagteeken, en niet met een punt. Ik heb eens een preek gehoord over den tekst: Wie is het, die verdoemt? Dat doet Christus. Maar al is het waar, dat

Hem al het oordeel gegeven is, toch kan dat hier niet staan, want het zou volstrekt niet passen in den jubelzang van vers 31 tot 39, die alleen over de geloovigen handelt. Neen, we lezen: Wie is het, die veroordeelt? Christus, die gestorven is? Veroordeelt die ons? Dat kan toch niet!

Zoo vormen deze zes volzinnen een harmonisch geheel: drie vragen met drie vragende antwoorden, waarbij elke lezer bij die antwoorden terstond denkt: Neen, dat kan niet.

Om te herhalen, schrijf ik de drie verzen nog eens over, zooals ik meen, dat ze gelezen en verstaan moeten worden.

<sup>33</sup>Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God, die rechtvaardigt? [Die beschuldigt ons toch zeker niet!] Wie is het, die veroordeelt? Christus Jezus, die gestorven is, wat meer is, die opgewekt is, die ter rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt? [Die veroordeelt ons toch zeker niet!] Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking of benauwdheid of vervolging of honger of naaktheid of gevaar of zwaard? [Die scheiden ons toch zeker niet!]

Ik geef dit natuurlijk als mijn persoonlijke meening; zooals ik gezegd heb: het oude Grieksch heeft geen leesteekeus. Maar toch geef ik den lezer in overweging, of deze verzen niet beter verstaanbaar worden, wanneer we op het einde van vers 33 en van vers 34 een vraagteeken plaatsen.

#### A. Lukkien

Hij zoo doet en niet anders, dat vertelt Hij ons niet, en we doen dus verstandig met er niet naar te vragen en er niet over te fantaseeren. Laten we het waarom overlaten aan Hem, die de alleen wijze God genoemd wordt. (Rom. 16:27; 1 Tim. 1:17; Jud. :25.) Laten we vrouwen, dat Hij wel weet, wat Hij doet. Wanneer we in de toekomst zullen kennen, zooals we gekend zijn, (1 Kor. 13:12.) dan zullen we ook verstaan, waarom God zoo en niet anders handelt met Zijn schepping, en dan zullen we Hem aanbidden.

Maar Hem aanbidden, dat kunnen we ook thans reeds, vertrouwende op Zijn wijsheid.

**A. Lukkien**

Booze geesten zijn Gods dienaren. Dat lijkt ons onbegrijpelijk, maar de Schrift heeft er verschillende voorbeelden van. In 1 Kon. 22 zeggen vier honderd profeten tot koning Achab, dat hij optrekken naar Ramoth in Gilead, en dat Jehovah de stad in zijn hand zal geven. Maar Micha vertelt, dat in Gods raadsvergadering een geest zich heeft aangeboden om Achab te misleiden, door een leugengeest te zijn in den mond van al zijn profeten. En dan zegt God tot dien leugengeest: Ga uit en doe alzoo. Laten we het ons maar goed indenken, zooals het er staat: God misleidt koning Achab door een leugengeest.

Een ander voorbeeld hebben we in Richt. 9. Abimelech, de zoon van Gideon, doodt zijn broeders en wordt koning te Sichem. Drie jaren regeert hij, maar dan zendt God een boozen geest tusschen Abimelech en de burgers van Sichem, opdat het bloed van de broeders op Abimelech en de burgers van Sichem zou komen. God zendt een boozen geest.

Nog een voorbeeld hebben we in den last van Egypte. (Jes. 19.) Daar worden de vorsten van Zoan dwazen; de raad van Farao's wijzen wordt onvernünftig; ze kunnen Egypte niet meer helpen. Hoe komt dat? Omdat Jehovah een zeer verkeerden geest in hun midden heeft ingeschonken; daarom doen zij Egypte dwalen. (Vs. 14.) God schenkt een zeer verkeerden geest in.

En dan hebben we het voorbeeld van Saul. We lezen in 1 Sam. 10:6 en 11:6, dat de Geest des Heeren vaardig werd over Saul, maar dan vinden we in hoofdst. 16:24: "De Geest van Jehovah week van Saul, en een booze geest van Jehovah verschrikte hem." Die "booze geest Gods" wordt nog eens genoemd in vs. 15 en 16 en in 18:10, en in 16:23 wordt hij twee maal genoemd: eenmaal de booze geest en eenmaal de geest Gods.

Dat de booze geest de geest Gods genoemd wordt, dat doet ons toch wel vreemd aan. In onze voorstelling heeft God enkel goede geesten in Zijn dienst en de booze geesten zijn knechten

zondaars zouden zijn. Hij had het wel anders kunnen doen. Toen Adam gefaald had, had God wel maatregelen kunnen nemen, dat zijn dood en daarmee de zonde niet erfelijk zouden zijn. Maar neen, God heeft door de ongehoorzaamheid van Adam allen tot zondaren gesteld.

Waarom ben ik dus een zondaar? Omdat God mij tot zondaar gesteld heeft. Dat de mensch niet tegen de zonde strijdt, dat is zijn schuld. Dat de mensch de gerechtigheid van Christus tot rechtvaardigmaking niet aanneemt, dat is zijn schuld. Maar dat de mensch een zondaar is, dat is zijn schuld niet; dat is hij door den wil van God.

Gelijk de velen door de ongehoorzaamheid van den eenen tot zondaars gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook de velen door de gehoorzaamheid van den Eenen tot rechtvaardigen gesteld worden. Ook dat is louter Gods werk. God besluit allen onder de zonde, om allen barmhartig te zijn. God stelt allen tot zondaars om allen tot rechtvaardigen te stellen. Zoo heeft God het ons in Zijn Woord bekend gemaakt. Om de rechtvaardiging is het te doen; de zonde is slechts een middel daartoe. Als we geen zondaren waren, zouden we niet gerechtvaardigd kunnen worden. Als we geen vijanden waren, zouden we niet verzoend kunnen worden.

En nu komt een mensch tot de vraag: Maar zouden de menschen, en ook de geesten, niet gelukkig kunnen zijn, zonder dat ze eerst zondaren worden, vijanden van God? Waarom heeft God menschen en geesten niet zoo heilig geschapen, dat ze niet konden zondigen? Waarom moet de schepping door al den gruwel van de zonde en van haar gevolgen heen? Waarom schiep God Satan tot een tegenstander?

Op die vragen van het waarom van Zijn werk geeft God ons in de Schrift geen antwoord. Hij vertelt ons in de Schrift, wat Hij gedaan heeft en wat Hij doen zal; Hij maakt ons de verborgenheid van Zijn wil bekend, en geeft ons inzage van het plan, dat Hij voor de eeuwen ontworpen heeft. Maar waarom

van den duivel. Maar hier hebben we vier maal booze geesten, van wie uitdrukkelijk gezegd wordt, dat God ze uitzendt, om Zijn werk te doen.

Eigenlijk moest dat ons niet verwonderen. God gebruikt toch ook booze mensen in Zijn dienst. Petrus vertelt het ons in zijn toespraak op den Pinksterdag en in zijn gebed na den eersten aanval, dat Herodes en Pilatus en de Joden en hun oversten in hun boosheid niets anders gedaan hebben, dan wat Gods raad te voren bepaald had, dat geschieden zou. (Hand. 2:23; 4:27, 28.) Booze mensen en booze geesten staan in Gods dienst; Hij doet naar Zijn wil met het heil der hemels en met de inwoners der aarde. (Dan. 4:35.) Alles gehoorzaamt Hem; Satan ook.

Het boek Job is in dit opzicht zeer leerzaam. In de samenkomst van Gods zonen voor Gods troon komt ook Satan als iemand, die er thuis hoort. Hem wordt van zijn doen rekenschap gevraagd, en als God de vroomheid van Job heeft geprezen en Satan die vroomheid zelfzucht heeft genoemd, dan geeft God al wat Job bezit in Satans hand, om er mee te doen naar zijn welgevallen, maar daarbij mag hij niet verder gaan dan God hem veroorlooft. Bij de tweede samenkomst mag Satan Jobs gebeente en vleesch aantasten, maar hij moet Jobs leven sparen. Het is in deze geschiedenis duidelijk, dat Satan maar niet kan doen, wat hem belijft, maar dat hij doen moet wat hem opgedragen wordt. Tot schade van Job? Neen, ten slotte tot zijn groot voordeel. Job krijgt groote winst door zijn lijden, en dat lijden heeft Satan hem moeten berokkenen.

Satan is een knecht van God, dien Hij heeft aangesteld tot Zijn tegenstander. De naam Satan beteekent tegenstander. In 2 Sam. 19:22 en in Psalm 109:20 en 29 wordt de naam voor menschen gebruikt, en is daarom vertaald. Daarom wil ik, als de Heer Zijn discipel Petrus Satan noemt, den naam liever ook vertalen, en lezen: Ga achter mij, tegenstander. (Matth. 16:23; Mark. 8:33.)

Maar wanneer Satan een knecht van God is, dien Hij heeft

De menschen willen gaarne God verontschuldigen. Ze zeggen, dat Hij het kwaad heeft toegelaten. Maar dat is geen verontschuldiging. Wanneer ik toelaat, dat mijn kleine jongen een ruit ingooit, terwijl ik het beletten kan, dan ben ik schuldig aan het inwerpen van de ruit. God zou de zonde niet toegelaten hebben, als Hij ze niet had gewild. Wanneer we zeggen, dat God de zonde heeft toegelaten, dan geven we Satan te veel eer, want dan maken we hem tot een souverein, die zijn wil tegenover Gods wil kan plaatsen, en dan zou God Zich naar dien wil schikken.

Laten we zulke dwaze dingen niet zeggen. Er bestaat in het heelal maar één souvereine wil, die spreekt en het is er, die gebiedt en het staat er. Laten we toch gelooven, wat God door Zijn profeet zegt: "Opdat men wete van den opgang der zon en den ondergang, dat er buiten mij niets is; ik ben Jehovah en niemand meer; ik formeer het licht en schep de duisternis; ik maak den vrede en schep het kwaad." (Jes. 45:6, 7; zie ook Klaagl. 3:38; Ps. 33:8,9; Amos 3:6.)

In art. XVI van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis wordt gezegd, dat God de niet uitverkorenen laat in hun val en verderf, waar ze zichzelf in geworpen hebben. In de Dordtsche Leerregels, hoofdst. 1, par. XV, staat, dat God hen in de algemeene ellende laat, waarin ze zich door hun eigen schuld hebben gestort. Ik spreek hier nu niet over de leer der verkiezing en verwerping; dat doe ik misschien later wel eens, maar ik wijs op de onjuistheid in de uitdrukking, dat wij ons zelf in het verderf gestort hebben. Als hier gesproken werd van de menschheid als een geheel, dan zou men met de uitdrukking vrede kunnen hebben, maar zooals het hier staat, is het in strijd met de feiten. Wij menschen hoofd voor hoofd hebben ons niet door onze eigen schuld in de ellende gestort, want we zijn buiten ons toedoen in zonden ontvangen en geboren. (Ps. 51:5.) Maar de uitdrukking is ook in strijd met de Schrift. Rom. 5:19 zegt, dat door de ongehoorzaamheid van den eenen mensch Adam de velen tot zondaars gesteld zijn geworden. Door God zijn we tot zondaars gesteld. Hij heeft geweld, dat we

Er bestaan, wat Satan betreft, maar drie mogelijkheden: of hij is een booze god, naast en tegenover den goeden God; (leer van de oude Perzen.) of hij is door God goed geschapen en uit zich zelf boos geworden, zoodat in zijn geval Gods werk mishikt is; (leer van de Christenheid.) of God heeft hem geschapen om Zijn tegenstander te zijn. De Schrift zegt, dat hij dat van den beginne geweest is, en dat hij de taak, hem opgedragen, tot dusver vervuld heeft. En de Schrift zegt ook, dat eenmaal al wat in de hemelen, op de aarde en onder de aarde is, de knie zal buigen in den naam van Jezus. (Fil. 2:10.) Daar valt Satan niet buiten.

Wij gelooven toch, dat alles uit God en door Hem en tot Hem is? (Rom. 11:36.) Alle dingen, zegt de Statenvertaling, maar die dingen staan er in het Grieksch niet bij, en ze doen ons te veel denken aan de zichtbare schepping. Het woord alles gaat veel verder. De lofzegging van Rom. 11:33-36 volgt op vers 32: "Want God heeft allen onder de ongehoorzaamheid besloten, opdat Hij allen barmhartig zou zijn." In de Statenvertaling staat: hen allen, alsof dat woord betrekking had op Israel, het onderwerp van Rom. 9-11. Maar het woord hen ontbreekt in het Grieksch, zoodat Paulus het hier heeft over allen zonder onderscheid, over wier rechtvaardiging hij gesproken heeft, van de natiën in Rom. 3-8 en van de Joden in Rom. 9-11. Die allen heeft God onder de ongehoorzaamheid besloten, opdat Hij die allen barmhartig zou zijn.

En dat brengt Paulus tot het lofied op Gods wijsheid, waarbij hij eindigt met de woorden: "Alles is uit Hem en door Hem en tot Hem." Alles uit Hem: ook Satan, ook de booze geesten, ook het kwade. Al wat bestaat, bestaat naar Gods wil. Alles bestaat door Hem en alles bestaat tot Hem. Het woord tot wijst de richting aan en tegelijk het eindpunt. Alles ontwikkelt zich zoo, dat het ten slotte in God zal zijn. In dat groote proces der eeuwen moet ook Satan meewerken, moet ook de zonde meewerken. Ook de zonde verkondigt aan het heelal Gods deugden.

aangesteld tot Zijn tegenstander, dan vervalt ook de voorstelling, dat hij gevallen is; dat hij een engel des licht is geweest — de legende noemt hem Lucifer, lichtdrager — en dat hij zich, goed als hij was, zoo maar tot een vijand van God heeft gemaakt. Die voorstelling is niet naar de Schrift.

De menschen verhalen van den val van Satan; de Schrift zegt er niet één woord van. Ik weet wel, wat men gewoonlijk aanhaalt. De val van Satan wordt gezocht in Jes. 14 en in Ezech. 28. Maar dat kan alleen volgehouden worden door wie een lossen tekst leest en niet het geheele hoofdstuk.

Men leest den val van Satan in Jes. 14:12: "Hoe zijt gij uit den hemel gevallen, O morgenster, zoon des dageraads." Wanneer men dien tekst buiten alle verband leest, dan kan men zeggen, dat er iemand uit den hemel gevallen is, en dat hij morgenster en zoon des dageraads wordt genoemd. Maar wanneer men den last van Babel, Jes. 13:1-14:27, geheel leest, dan ziet men, dat hier gesproken wordt over den koning van Babel, niet over Nebukadnezar, maar over den koning van Babel in de laatste dagen van deze eeuw, in den dag des Heeren. Die wilde ten hemel opklimmen; die wilde zich zetten op den berg der samenkomst aan de zijden van het Noorden, die wilde den Allerhoogste gelijk worden. Dat zijn woorden, die terstond doen denken aan wat in 2 Thess. 2 gezegd wordt over den mensch der zonde. Er is geen woord in het geheele hoofdstuk, dat aan Satan doet denken; waarom moet ik dan gelooven, dat het 12e vers over hem spreekt? Omdat hij daar een morgenster genoemd wordt?

Het woord morgenster komt nog eenmaal voor in de Hebreuwsche Schriften, in Job 39:2. In het Hebreuwsch staat er kochbei boqer, sterren van den morgen. Maar dat woord staat in Jes. 14:12 niet; daar staat heileel, en dat is een vorm van het werkwoord jalal, dat overal vertaald is door huilen. Er staat hier niet: O morgenster, zoon des dageraads, maar: huil, zoon des dageraads. Er is geen sprake van een morgenster.

Maar zelfs al was die vertaling goed, kan dan nog niet een

mensch bij vergelijking een morgenster genoemd worden? Is er één ding, dat ons dwingt om in de beschrijving van den koning van Babel bij het 12e vers opeens te zeggen: Hier wordt Satan bedoeld? Zullen onder Satan misschien ook de maden gestrooid worden en zullen de wormen hem bedekken? (Vs. 11.)

Men wil den val van Satan ook lezen in Ezech. 28:13-15, waar van iemand gezegd wordt, dat hij een gezalfde overdekkende cherub was, en dat hij volkomen was in zijn wegen, totdat er ongerechtigheid in hem gevonden werd. Dat geldt van Satan, zegt men. Maar wie het geheele hoofdstuk leest, ziet, dat er gesproken wordt over den vorst, den koning van Tyrus, en dat van dezen wel twee maal gezegd wordt, in het 2e en in het 9e vers, dat hij een mensch is. Is Satan een mensch? Laten we toch lezen, wat er staat!

De Schrift zegt van Satan, dat hij zondigt van den beginne; (1 Joh. 3:8.) dat hij in de waarheid niet heeft gestaan. (Joh. 8:44.) De Statenvertaling zegt daar, dat hij in de waarheid niet staande gebleven is, maar staande gebleven staat niet in het Grieksch; er staat estèken, en dat is een vorm van het werkwoord istèmi, dat staan beteekent. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit het zijne, want hij is een leugenaar en de vader der leugen. (Vs. 45.) Geen waarheid is in hem. Hoe kan men dan zeggen, dat hij in de waarheid heeft gestaan?

Wanneer we gelooven, dat alle dingen uit God zijn, dan erkennen we, dat God ook Satan geschapen heeft. Is God met dat schepsel van Zijn hand teleurgesteld? Heeft God hem goed geschapen, en is hij toch boos geworden? En moet God nu Zijn best doen om althans nog iets uit de macht van Satan te redden?

Zoo redeneeren de menschen immers, en zij voelen niet, hoe zeer zij met die redeneering God beleedigen. Alsof Zijn werk mistukken kon! Had Hij Satan geschapen om goed te zijn, dan was hij goed gebleven, want er was geen macht in het heelal om hem boos te maken. Maar wanneer God Satan geschapen heeft, om tegenstander te zijn, dan is Gods werk niet mislukt; dan doet

Satan precies datgene, waarvoor hij bestemd is.

God heeft de wereld niet geschapen, opdat ze een paradijs zou zijn zonder kwaad, zonder zonde, zonder schuld. Hij heeft de wereld geschapen met de bedoeling, dat ze zondig zou worden, en van de zonde verlost zou worden. Want hij heeft de wereld geschapen in Christus; (Kol. 1:16.) Hij heeft Zijn plan der eeuwen gemaakt in Christus (Ef. 3:11.) De Statenvertaling zegt daar: eeuwig voornemen; er staat: prothesis toon aionoon, plan der eeuwen. God heeft een plan gemaakt, en volgens dat plan ontwikkelen zich de eeuwen. Zullen we nu vertellen, dat Satan dat plan in de war heeft gestuurd, en dat God toen een nieuw plan moest maken?

Nee, want God heeft Zijn plan der eeuwen gemaakt in Christus. Het plan moet dienen, om tot openbaring te brengen, wie Christus is, en daarom zegt Petrus ook, dat Christus als het onbestraffelijke en onbevleete Lam voorgerekend is vóór de grondlegging der wereld. (1 Petr. 1:19, 20.) Indien Christus als het Lam openbaar zou worden, dan moest de zonde komen. En om die zonde in de wereld te brengen, heeft God Zich Satan tot een tegenstander geschapen. Maar tegelijk heeft Hij den mensch in zijn geweten, en Israel bovendien in de wet, gezegd, dat hij niet moet zondigen. Wanneer de mensch naar die stem hoort, dan drijft de nood van zijn ziel hem tot Christus, en dan heeft de zonde haar werk gedaan en haar taak volbracht. Nu gebeurt dat zoo bij de uitverkorenen, in de volheid der eeuwen bij allen.

Een vijfde voorbeeld, dat de booze geesten Gods dienenaren zijn, hebben we in 2 Kor. 12:7-10. "Opdat ik mij door de uitnemendheid der openbaringen niet zou verheffen, zoo is mij gegeven een scherpe doorn in het vleesch, een engel des Satans, dat hij mij met vuisten slaan zou." Wie zond dien engel des Satans? Paulus wist het wel. Hij bad den Heer drie maal, dat die engel zou wijken, maar God oordeelde beter, dat hij bleef. Paulus moest zwak zijn, om machtig te zijn en daartoe gebruikte God een boozen geest.